

Kuriózumok az allergológiában¹

Dr. Major Tamás senior, Dr. Major Tamás junior

Bevezetés

Minden területen a történéseknek létezik egy megszokott, ún. „szokványos” típusa. Ez az, amit a „rendes kerékvágás” szerinti történéseknek nevezünk. Ilyen esetekben a megszokott módon kezeljük a problémát, szinte beidegzés szerint tesszük a dolgunkat. Ugyanakkor a jelenségeknek, történéseknek léteznek extrém, a megszokottól eltérő formái is. Amikor ilyennel találkozunk, a témában legjártasabb szakember is meglepődik és sokszor értetlenül áll a kérdés előtt. Ezeket a szélsőséges, a megszokott jelentkezési formától eltérő jelenségeket, folyamatokat nevezhetjük kuriózumoknak. A szó latin eredetű, valójában „kíváncsiságot” jelent, de inkább a „ritkaságok”, „furcsaságok” megjelöléseként terjedt el, de „régiségeket” is jelenthet. Gondoljunk csak *Charles Dickens* „Ódon régiségek boltja” („The Old Curiosity Shop”) című regényére.

A medicinában és annak részterületeiben is fellelhetjük az adott szakterület szokatlan furcsaságait, „kuriózumait”. Ha körülnézünk például az allergológia területén, számos, a megszokottól eltérő, ritkán előforduló, de figyelemre méltó dologgal találkozunk.

Halálos csók

1942-ben forgatták a „Halálos csók” című magyar filmet. A női főszerepet a korabeli magyar film legünnepeltebb divája, *Karády Katalin* játszotta. A történetben a főhősnő fél a szerelemtől, mert a legenda, mely szerint a Balásfy lányok csókja halálos, életében már három ízben igaznak bizonyult. Utolsó esetben autóversenyző vőlegénye halálos autóbalesete után hosszabb pszichiátriai kezelés kapcsán megismert kezelőorvosával kötött házasságát is zavarja félelme. Orvos férje feltárja felesége egyik, középkorban élő ősenek történetét, aminek a lényege, hogy az ősnő az ajakfestékbe kevert mérget felhasználásával, csókjával gyilkolta a férfiakat, vagyis a „halálos csók” háttérben közönséges mérget állott, és így átok nem létezett.

Nem lehet tudni, hogy a film forgatókönyvének alapját képező regény írója, *Zsigray Julianna* miből merítette az ötletet, de a természet megismételte a „halálos csókot”. A kanadai Quebecben egy földimogyoróra allergiás, tizenöt éves lány meghalt, miután barátjával csókolózott. A barátja egy órával a végzetes csók előtt földimogyoróvaj szendvicset evett.

A Mayo Klinika lapjában *Steensma*² ismerteti egy súlyos anafilaxia miatt intenzív osztályra szállított fiatal nő esetét, akinél a tünetek szenvedélyes csókolózást követően jelentkeztek. A későbbi részletes anamnézis-felvétel során kiderült, hogy a nő évek óta allergiás a rákfélékre. Bár tudta ezt, mégis olyan étteremben dolgozott felszolgálóként, ahol tengeri halakat és rákokat is kínáltak. Egyik este a nő barátja, aki ugyanabban az étteremben dolgozott pincérként, egy órával a csókolózás előtt garnélarákot evett. Az anafilaxiás tünetek alig egy perccel a csókolózás befejezése után elkezdődtek.

Ez az első olyan eset, melyben a rákfélék által okozott életveszélyes allergiás tünetegyüttes csókolózással bejuttatott allergén váltotta ki. Az ételallergiás betegeket részletesen tájékoztatni kell arról, hogy minden elképzelhető allergénbeviteli módot kerüljenek, ideértve a csókolózást és az étel tapintását is.

Anafilaxia: súlyos, gyorsan kialakuló, az egész szervezetet érintő allergiás reakció, amely a vérkeringés és a légzés összeomlásához vezethet.

Az Egyesült Államokban és Kanadában gyakori a földimogyoró allergia, főként a gyermekek között. A véletlen földimogyoró fogyasztás megelőzésére külön óvintézkedéseket hoztak. Az őszi iskolakezdekor például a gyermekeket, illetve szüleiket szigorúan kikérdezik allergia vonatkozásában. Azoknak az osztálytermeknek az ajtaján, amelybe egy, vagy több földimogyoró allergiás gyermek jár, nagyméretű, feltűnő tábla jelzi a veszélyt. Az allergia súlyosságától függően háromfokozatú jelzést alkalmaznak.

¹ A teljes cikk megjelent: id. Dr. Major Tamás, ifj. Dr. Major Tamás: *Kuriózumok az allergológiában* Hippocrates 2007 - IX. évfolyam 1.szám

Vannak országok, amelyekben a lakossághoz viszonyítva relatíve nagyobb a földimogyoró fogyasztás, mint az USA-ban és Kanadában, de a földimogyoró allergia előfordulása mégis alacsonyabb szintű. Ennek az a magyarázata, hogy az USA-ban és Kanadában csak nyersen, vagy pörköelve, míg például Thaiföldön a mogyorót főzve fogyasztják.

Elveszett és megkerült aranyérem

1972-ben a müncheni olimpiai játékok úszóversenyei során a 16 éves *Rick DeMont*, az USA versenyzője remek úszással és kitűnő időeredménnyel nyerte meg a 400 méteres férfi gyorsúszást és már az 1500 méteres gyorsúszás döntőjébe is kvalifikálta magát. Ennek a számnak is ő volt az elsőszámú esélyese. Egy nappal később pozitív eredményt adó doppingvizsgálati lelet miatt megfosztották olimpiai bajnoki címétől és aranyérmétől, a további versenyeken való részvételtől kizárták. Az aranyérmet a második helyezett ausztrál *Brad Coopernek* adták.

Asztmás betegsége miatt szedett ephedrin tartalmú gyógyszer volt a baj forrása. Nem titkolta sem betegségét, sőt gyógyszereit sem, az orvosi kérdőívre is beírta. Hasonló esetek sora ismert, kiváló sportolók keverednek doppingolás gyanújába, sok esetben ártatlanul. 1973-ban, Belgrádban az Úszó Világbajnokságon elégtételt vett ellenfelén, a 400 méteres gyorsúszásban 52 másodperccel, jobb eredménnyel, új világcsúccsal győzte le *Cooper-t*. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság elismerte, hogy *DeMont* nem doppingolás céljából szedett gyógyszert, hanem vértlen áldozat volt és 2001-ben, 29 évvel később újra átadta a sportolónak a kiérdemelt aranyérmet. *Rick DeMont-t* 1973-ban az év úszójának választották.

Egyél csigát és ne fuss!

Egy 14 éves fiú esetében csigatartalmú étel fogyasztása utáni, sportcélú intenzív futást követően súlyos allergiás reakció lépett fel. A később elvégzett allergológiai vizsgálat házipor atka és csiga allergén pozitívítást eredményezett. Feltehetőleg hasonló protein által előidéztet kereszt-reakció állhatott a jelenség hátterében.

Egyél békát, brekegni fogsz!

6 éves leánygyermeknél édesanyja által főzött béka fogyasztása után súlyos, életveszélyes anafilaxiás reakció jelentkezett. A gyermek többféle táplálékfelére allergiás volt már korábban is.

Anaphylaxia szoptatás közben

1992-ben került közlésre annak a gyermekét szoptató édesanyjának az esete, akinél minden szoptatáskor allergiás reakció jelentkezett urticaria (csalánkiütés) és általános tünetek formájában. Öt évvel később, második gyermeke anyatejes táplálásakor a reakció ismét jelentkezett..

A második eset hasonló volt, de itt az allergiás epizód nem az első szoptatáskor, hanem 48 órával később jelentkezett.

Gyógynövény allergia

A „Royal Yelly”, magyarul, a jól ismert méhpempő, mely egy időben nagyon divatos volt, ajánlották kozmetikumnak és „egészség-megőrző, élethosszabbító elixírnek”, súlyos, néha fatális reakciót okozhat. Némely beteg először találkozott ezzel az anyaggal. Különösen az asthmás betegek számára jelent nagy kockázatot a használata⁷.

Az *Echinacea purpurea*, vagy „bíbor kasvirág”-ból készült kivonatban megtalálható a gyenge antibiotikus hatású *echinakozyd* és az *echinacein* gyulladáscsökkentő anyag. Gyulladással járó bőrfolyamatok, nehezen gyógyuló sebek, krónikus fekélyek esetén alkalmazzák. Felhasználás formái: vizes-alkoholos kivonat, kenőcs, présnedvet tartalmazó készítmények, tabletták vagy kapszulák. A növény immunstimuláló és gyulladásgátló hatású. Az arra érzékenyeknél intenzív allergizáló hatással rendelkezik.

Allergiás vagyok a kedvencemre

Gyakran találkozunk olyan betegekkel, akik allergiásak kis kedvenc háziállatukra. Ezek leggyakrabban „szőrös” kisállatok, többnyire kutyák vagy macskák. Az idevágó irodalomban találkozunk olyan esettel is, amikor a „házi” kedvencnek nincs „szőre-haja”. Egyre többen tartanak lakásukban, házukban hüllőket, teknősbékát, kígyót, és főleg divatos az iguána tartása kiskedvencként. Ezeknél, az állatoknál a pikkelyek és az azokat borító nyákszerű anyag fehérjei az antigének.

Allergének szokatlan helyen

Általában jól ismerjük azokat a helyeket, amelyek kisebb-nagyobb mennyiségű antigénnel veszélyeztetik az allergiás személyeket. Vannak rendkívül szokatlan helyek, melyeken nem volna várható antigén jelenléte. Német tengeralattjáró hajókon, a légénységi körletben, vagyis a személyzet hálójában nagy mennyiségű házipor atka antigént lehetett kimutatni. Meglepő volt az a két észlelés, ami macskaszőr („cat fur”) antigén jelenlétével kapcsolatos.

Az egyik hely, ahol az említett antigén jelenlétét ki lehetett mutatni, az Antarktisz volt. Itt a macskaszőr antigén mellett házipor atka antigént is ki tudtak mutatni. Megjegyzendő, hogy az említett földrészen macska még nem fordult elő. Az említettek mellett talán a legmeglepőbb a macskaszőr antigén jelenléte az ürrepülőgép fedélzetén. Viszonylag friss közlés szerint egy kanadai szigeten élő fiatal populációnál macskaszőr szenzitivitást észleltek annak ellenére, hogy a macskákat már húsz évvel korábban eradikálták a szigeten.

„PéNZ-allergia”

A fémtárgyak, különböző fémek ötvözeteiből készült bizsuk, óra karcsatok és pénzermék által okozott allergiás bőrbetegségek, a contact dermatitis, ekcéma jól ismertek és gyakoriak. Leggyakrabban pénztárosoknál és más, váltópénzzel közvetlenül foglalkozó személyeknél, pénztárosoknál fordul elő. A jelenség okozója leggyakrabban az ezekben a tárgyakban rendszerint előforduló nikkellel.

1998 és 2000 között Ausztráliában új bankjegyeket nyomtak, melyeknek anyagaként a papír helyett műanyagot [plasztik (polypropylen polimer)] alkalmaztak. Hamarosan közölték két férfi esetét, akiket allergiás contact dermatitis miatt kezeltek. A betegeknek akkor jelentkeztek a bőrjelenségek, amikor ilyen plasztik pénzt tartottak a zsebükben. Elterjedt a köztudatban mint az az eset, amikor a pénz „lyukat égetett” a zsebükben.

Boldog Karácsonyt!

A karácsonyi szép ünnepek hangulatát elronthatja a gyönyörű karácsonyfa. A fa lakásba vitelével jelentős mennyiségű gombát és pollent is behurcolhatunk otthonunkba. Ezen túlmenően, mivel a karácsonyfa fenyő, gyantát választ ki magából. A fenyőgyanta terpéneket tartalmaz, amelyek toxikusak és allergizáló hatásúak lehetnek. Asthmás, vagy egyéb allergiás betegségben szenvedő gyermekek vagy felnőttek esetében karácsonykor ezt célszerű szem előtt tartani és – bár nem ugyanazt a hangulatot biztosítja – akár műfa állításával kell a veszélyt elhárítani.

Az allergia „transzplantációja”

Prausnitz és *Küstner*, valamint *Ramirez*, egymástól függetlenül, nagyjából azonos időben, már a XX. század elején észlelte és leírta az allergia passzív átvihetőségét. Figyelembe véve felfedezésüket, nem is olyan meglepő, hogy számos közlés ismert az irodalomban, miszerint szervátültetés után az addig allergiás tüneteket nem mutató befogadó személynél (recipiens) különböző allergiás jelenségek léptek fel. Májátültetés után kesudió allergia, csontvelő-transzplantációt követően asthmás tünetek jelentkeztek az addig ilyen tüneteket nem produkáló betegeknél. A szervátültetés alkalmával jelentős mennyiségű fehérvérsejt kerül át a donorból a recipiensbe, amelyek – főként a lymphocyták – lehetnek felelősek az átvitelért.

Dr. Major Tamás allergológus

Virányos Klinika
www.viranyosklinika.hu